

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-6-2>

УДК 351+332

JEL O20, R11, R58

Д. В. Турчак

кандидат наук з державного управління

e-mail: turchakdm@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6833-3381>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ ВІДПОВІДНО ДО ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТИПІВ

Проаналізовано законодавчі акти, які визначають особливості планування процесу відновлення України від наслідків російської агресії. Зазначено, що для ефективного визначення механізмів налагодження соціально-економічної сфери вироблено нову систему територіальної класифікації. Основна увага щодо стимулювання розвитку має зосереджуватися на полюсах зростання, територіях сталого розвитку та територіях з особливими умовами для розвитку. Аргументовано, що процес відбудови має відповідати принципам європейського врядування. Демократичні перетворення, боротьба з корупцією, завершення реформи децентралізації – ключові драйвери ефективного застосування механізмів та інструментів відновлення та стимулювання розвитку регіонів і територій. Здійснення заходів з відбудови в регіонах з найбільшими руйнуваннями та тих, що перебували в стані тимчасової окупації, вимагає адаптивного підходу. Окремо розглянуто порядок відновлення пошкодженої та зруйнованої інфраструктури. Підкреслено, що першочерговим завданням є налагодження транспортних зв'язків і міжрегіональної логістики. Подальші заходи залежать від масштабів завданих збитків і конкретних потреб на місцях. Охарактеризовано роль міжнародної підтримки для успішного виконання урядового плану відновлення.

Ключові слова: план відновлення, функціональний тип території, інфраструктура, регіональні полюси зростання, механізми відновлення, регіональна політика.

Turchak D. V. PECULIARITIES OF APPLYING MECHANISMS FOR THE RESTORATION AND DEVELOPMENT OF TERRITORIES IN ACCORDANCE WITH FUNCTIONAL TYPES

The article aims to determine the features of the mechanisms that will be used to restore Ukraine in accordance with the existing division into functional types of territories. In chronological order, the article analyzes the main legislative acts that determine the order and features of the planning process of the recovery of our state from the consequences of the armed aggression of the Russian Federation. The author notes that a new system of regional classification has been developed for the effective selection of mechanisms for the adjustment of the socio-economic sphere. The article emphasizes that when determining what type a specific territory belongs to, as well as taking into account the real level of threat and the scale of destruction caused by the Russian party, an appropriate set of recovery tools should be selected. Their application should be focused on the poles of economic growth, on the territories of sustainable development, and in areas with special operating conditions. The author argues that the reconstruction process must comply with all the principles of European governance. The implementation of democratic transformations within the country, the fight against corruption, and the completion of the decentralization reform are key drivers of the effective application of recovery mechanisms and tools. The article explains that the implementation of measures to implement reconstruction programs in the regions that suffered the greatest destruction and were in a state of temporary occupation is an extremely difficult task and requires an adaptive approach taking into account the entire set of factors of their development. The procedure for restoring the damaged and destroyed infrastructure is considered separately. The authors note that the priority tasks include the establishment of transport connections and interregional logistics. Further measures may vary depending on the extent of damage and specific needs on the ground. The role of international support for the successful implementation of the recovery plan developed by the government of Ukraine is characterized.

Keywords: recovery plan, functional type of territory, infrastructure, regional growth poles, recovery mechanisms, regional policy.

Постановка проблеми. Дослідження особливостей застосування механізмів відновлення та стимулювання розвитку відповідно до функціональних типів територій є актуальним, зважаючи на ситуацію, що склалася в Україні внаслідок нападу росії. В умовах кризи, яка не має аналогів у світовій історії, першочерговими завданнями є стабілізація ситуації та планування подальшого відновлення та розвитку країни. З другого боку, сформована дорожня карта може стати своєрідним вікном можливостей для інноваційних трансформацій, створення сучасного та комфортного простору для всіх суб'єктів суспільних відносин.

Аналіз останніх досліджень. Окремі аспекти запровадження механізмів відновлення України

розглянуто в працях низки науковців. Варто виокремити дослідження таких вчених, як Е. Бойченко [1], М. Іжа [2], Н. Казюка [3], Т. Мединська [4], Т. Мельник [5], М. Миколайчук [6], І. Сторонянська [7; 8]. Водночас питання особливостей застосування механізмів відновлення та стимулювання розвитку функціональних типів територій не є повністю розкритим і потребує проведення подальших досліджень.

Метою статті є з'ясування особливостей механізмів, що будуть застосовуватися для відновлення та розвитку регіонів України, відповідно до функціональних типів територій.

Основні результати дослідження. Збройна агресія російської федерації завдала непоправної

шкоди нашій державі: десятки тисяч загиблих громадян, розбиті міста та села, понівечена інфраструктура, зруйнована промисловість, екологічна катастрофа в південному регіоні, тимчасова окупація близько 20% території, падіння економіки, виїзд за кордон і загроза неповернення значної частини працездатного населення.

У квітні 2022 р. Указом Президента України створено Національну раду з відновлення України від наслідків війни [9], головними завданнями якої є:

1) розроблення плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України (відновлення і розбудова транспортної, медичної, соціальної, комунальної, виробничої інфраструктури, енергетики, зв'язку, військово-промислового комплексу, структурна модернізація та перезапуск економіки, заходи з подолання безробіття, підтримки сімей з дітьми, уразливих верств населення, а також осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах унаслідок війни, відновлення та збереження об'єктів культурної спадщини);

2) визначення та напрацювання пропозицій щодо актуальних у воєнний і післявоєнний час реформ;

3) підготовка стратегій та нормативно-правової бази для забезпечення ефективної роботи з відновлення України [9].

Національна рада презентувала розроблений проєкт плану відновлення на міжнародній конференції в Лугано (Швейцарія), що проходила 4-5 липня 2022 р. і стосувалася питань відновлення України (URC 2022). У документі відображено основні вектори післявоєнного відновлення економіки, запропоновано 15 національних програм [10]. Учасники конференції підтримали пропозиції української сторони, запропонований проєкт плану визнано основним рамковим документом процесу відновлення. Визначено керівні принципи реалізації програми:

1) партнерство (зусилля з відновлення мають ґрунтуватися на надійному та безперервному процесі оцінювання, спільному плануванні результатів, підзвітності фінансових потоків та ефективній координації);

2) спрямованість на реформи (максимальне впровадження реформ, відповідність їх євроінтеграційному вектору);

3) прозорість, підзвітність, верховенство права (боротьба з корупцією, відкритість, прозорість механізмів фінансування);

4) демократична участь (участь широких кіл громадськості та місцевого самоврядування);

5) залучення багатьох зацікавлених сторін (міжнародні організації, приватний сектор, громадянське суспільство, наукові кола);

6) гендерна рівність та інклюзія (повага до прав людини, зменшення нерівності);

7) сталий розвиток (дотримання Порядку у сфері сталого розвитку до 2030 р.) [11].

Наведені вище засади врядування враховані також у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022 р. № 2389-IX (далі – Закон). Законом уперше визначено зміст

поняття «відновлення»: «...комплекс першочергових організаційних, фінансових та інших заходів, що спрямовуються на прискорене відновлення об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового та громадського призначення до стану, що дозволяє забезпечити повернення в регіон внутрішньо переміщених осіб та біженців, створення сприятливих умов для діяльності всіх суб'єктів господарювання» [12].

Запроваджено територіально-орієнтований підхід до планування відновлення та стимулювання розвитку регіонів. Залежно від безпекової ситуації, динаміки основних показників соціальної сфери, рівня економічного розвитку, розмірів спричинених війною збитків, наявного потенціалу та ресурсів для розвитку території України можуть належати до таких функціональних типів:

1) території відновлення (громади, що перебували в окупації, зазнали руйнувань унаслідок бойових дій, характеризуються негативними показниками соціально-економічного розвитку, значними міграційними процесами);

2) регіональні полюси зростання (громади з якіснішими показниками соціально-економічного розвитку, які перебувають у кращих умовах і можуть позитивно впливати на суміжні регіони);

3) території з особливими умовами розвитку (громади з низьким рівнем розвитку та з наявними обмеженнями щодо використання власного потенціалу: природні, демографічні, безпекові та інші фактори);

4) території сталого розвитку (самодостатні громади з наявним соціально-економічним потенціалом територій, спроможні до збалансованого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах) [12].

Розділяємо позицію М. Миколайчука, що від приналежності території до певного функціонального типу, рівня загрози, обсягів завданої росією шкоди залежатиме вибір механізмів для відновлення та стимулювання їхнього розвитку. Основна увага щодо стимулювання розвитку має зосереджуватися на полюсах зростання, територіях сталого розвитку та територіях з особливими умовами для розвитку [6]. Пріоритетними завданнями для територій відновлення на цьому етапі є створення передумов для стабілізації ситуації та подальшого розвитку цих територій.

Безпрецедентність становища, в якому опинилася Україна, вимагає пошуку ефективної моделі відновлення. В інформаційному просторі досить часто ототожнюють комплекс заходів, спрямованих на відновлення держави, з американським «Планом Маршала», що діяв в європейських країнах після закінчення Другої світової війни. Такий підхід є застарілим і не враховує множинність ситуації та запитів усіх стейкхолдерів. На думку експертів Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД), у контексті українського відновлення головним завданням є формування економічного потенціалу для пришвидшення євроінтеграційного руху [13].

В умовах тривалої війни Україна, із зрозумілих причин, не спроможна самостійно накопичити необхідні для відновлення резерви. Тому умовою підтримки економіки та обороноздатності країни є

фінансова допомога від міжнародних партнерів. Від початку війни міжнародні інституції виділили для України приблизно 170 млрд євро [14]. Зазначена сума об'єднує військову, фінансову та гуманітарну допомогу від урядів іноземних держав, а також міжнародних фінансових організацій.

У перспективі міжнародні партнери можуть надавати Україні підтримку для досягнення повного економічного відновлення. Ця підтримка передбачає надання макрофінансової та технічної допомоги для узгодження національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, а також використання спеціальних фінансових інструментів для забезпечення трансформацій у різних секторах економіки. Додатково передбачається впровадження механізму страхування ризиків для відновлення зруйнованих активів і залучення нових інвестицій. Також заплановано запровадження організаційних інновацій, щоб забезпечити активну участь України в інституціях Європейського Союзу під час процесу її приєднання [4, с. 100].

Для успішної економічної трансформації важливо здійснити низку заходів. Першочергово потрібно виробити сучасну концепцію економічного розвитку, яка б враховувала реальну геополітичну ситуацію. Розпочати реалізацію плану відновлення та розвитку територій, що перебували в окупації та зазнали руйнувань унаслідок дій держави-агресора. Визначити пріоритетні галузі економіки та забезпечити максимальну підтримку з боку держави. Забезпечити на законодавчому рівні регулювання зайнятості населення, гідної оплати праці, підтримку цінової стабільності, зміцнення національної валюти. Створити дієві механізми використання отриманих від партнерів коштів [3, с. 262].

Процес відновлення та розвитку України повинен відповідати всім принципам європейської моделі врядування. Для забезпечення прозорості, відкритості та рівності на всіх етапах прийняття рішень українській владі потрібно здійснити низку перетворень. Ключовими є: 1) реформа правосуддя; 2) зміна моделі взаємовідносин між владою та антикорупційними інституціями; 3) забезпечення широкого доступу до будь-якої інформації, пов'язаної з витратою коштів на проекти з відбудови; 4) зміна підходів до містобудування, акцентування зусиль на конструюванні комфортного життєвого простору для всіх груп населення [15, с. 60].

Цілком очевидно, що самого лише декларування окреслених вище засад і принципів нової регіональної політики недостатньо для досягнення якісних результатів у відновленні нашої країни. Сфера державного управління в такому вигляді, як вона була до війни, не зможе впоратися із запланованими завданнями. Поділяємо позицію М. Іжа, що управлінська архітектура повинна використовувати механізми адаптивності, стійкості та сталості. Адаптивність системи публічного управління на регіональному рівні визначається як здатність цієї системи ефективно реагувати на різноманітні зміни та приймати адекватні рішення, мінімізуючи негативні наслідки. Не менш важливою рисою її адаптивності є не лише вчасна реакція на зовнішні зміни, а й здатність прогнозування можливих сценаріїв [2, с. 7].

Реалізація плану відновлення та розвитку регіонів на територіях відновлення матиме свої особливості та

вимагатиме комплексного підходу до відновлення інфраструктури, соціальної сфери та економіки. Серед низки завдань доцільно виокремити пріоритетні, на нашу думку, напрями роботи:

- 1) стабілізація ситуації та гарантування безпеки;
- 2) надання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало від війни (забезпечення житлом, медична допомога, постачання продуктів харчування та інші необхідні ресурси);
- 3) відбудова інфраструктури (ремонт і відновлення доріг, мостів, водопостачання, електропостачання);
- 4) соціальна підтримка (забезпечення підтримки для внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни та інших уразливих груп населення);
- 5) економічний розвиток (стимулювання галузей виробництва та сфери надання послуг, створення нових робочих місць);
- 6) підтримка громад (залучення місцевих громад і жителів до процесу відновлення, участь у розробленні регіональних стратегій розвитку, прийнятті важливих рішень і розвитку місцевого самоврядування);
- 7) міжнародна співпраця (взаємодія з представниками міжнародної спільноти, інституціями що надають фінансову й технічну допомогу).

Охарактеризовані сфери діяльності враховують реальні виклики та потреби територій, що зазнали руйнувань унаслідок збройної агресії російської федерації, і визначають основні засади плану відновлення.

Окремим аспектом постає процес відновлення пошкодженої інфраструктури. Першочерговим завданням є відновлення систем життєзабезпечення, таких як енергетика, водопостачання, теплопостачання, а також транспортних зв'язків. Подальші заходи можуть бути різними (залежно від конкретних потреб громади й масштабів завданих збитків). Відбудова об'єктів інфраструктури в комунальному секторі стає доцільною, якщо є чітка перспектива повернення території до мирного режиму функціонування. Другим кроком є налагодження функціонування об'єктів критичної інфраструктури у сфері зв'язку. Надзвичайно важливо відновити діяльність підприємств, які становлять основу для підтримки життєдіяльності громад. Третій етап післявоєнного відновлення населених пунктів, що перебували в окупації, залежить від безпекової ситуації, обсягів завданих руйнувань і чисельності місцевого населення, яке проживає на певній території. На цій стадії надзвичайно важливо провести комплексний аналіз, оцінити загальні втрати, задокументувати всі випадки руйнувань об'єктів критичної, промислової та житлової інфраструктури та скласти перелік першочергових потреб [1].

Регіональні полюси зростання, території сталого розвитку та території з особливими умовами для розвитку є тилом української економіки, тому для розвитку їх у найближчій перспективі потрібно застосовувати інші механізми. Важливо забезпечити підтримку бізнесу, збалансувати соціальну сферу та сформулювати інвестиційну привабливість регіону [6].

На сьогодні уряд України розробив і впровадив низку програм, спрямованих на надання тимчасової підтримки бізнесу під час воєнного стану. Головною

метою цих ініціатив є мінімізація часу, який бізнес витрачає на адміністративні процедури та фінансові зобов'язання перед державою, а також сприяння розвитку підприємництва в сучасних умовах, які важко спрогнозувати. Проте на загальнодержавному рівні потрібно продовжувати підтримку підприємств. Важливо створити дієвий правовий фундамент для надання фінансово-кредитної та матеріально-технічної підтримки, забезпечення науковими, інформаційними та кадровими ресурсами. Надзвичайно важливо забезпечити рівні можливості для суб'єктів малого, середнього та великого бізнесу в користуванні чинними урядовими програмами підтримки та стимулювання бізнесу. До цього важливо також віднести моніторинг ефективного використання бюджетних коштів, виділених на реалізацію програм з підтримки, а також забезпечити відкритість і прозорість у проведенні процедур надання державної допомоги [5, с. 5].

Війна спричинила масштабні міграційні процеси. Велика частина українців виїхали до країн-членів Європейського Союзу (за приблизними підрахунками, цифра досягає 6 млн осіб [16]), близько 5 млн наших громадян отримали статус внутрішньо переміщених осіб [17]. Є обґрунтовані побоювання, що після закінчення війни багато хто з них залишаться закордоном, натомість в Україну прибуде значна кількість робітників з країн, що розвиваються. Тому державі вже сьогодні треба розробити та внести до програмних документів низку положень, що стосуватимуться створення сприятливих умов для повернення громадян. Також актуалізується потреба у виробленні державою механізмів адаптації та інтеграції трудових іммігрантів у післявоєнний час [18].

Інвестиційна привабливість території – це концепція, яка оцінює, наскільки привабливим і вигідним є певний регіон, країна або територія для інвесторів і бізнесу. Отримана оцінка враховує різноманітні фактори та умови, які стимулюють чи гальмують економічну діяльність на цій території. Привабливість території є важливим фактором для залучення інвестицій, створення робочих місць і розвитку економіки. Території з високим рівнем означеного показника зазвичай мають більше можливостей для зростання, розвитку бізнесу та запровадження інноваційних проєктів.

В умовах війни та початку відновлення країни ефективним механізмом залучення коштів інвесторів і підняття рівня економіки може стати створення індустріальних парків. Під цим поняттям розглядають спеціально створені території, призначені для промислового виробництва та надання пов'язаних з ним послуг. Такі парки зазвичай розташовують на околицях міст або в межах промислових зон, щоб зменшити негативний вплив промислового виробництва на житлові райони. Індустріальні парки створюють сприятливе середовище для приваблення інвестицій від іноземних і внутрішніх інвесторів, оскільки надають підприємствам додаткові переваги, такі як доступ до інфраструктури та урядова підтримка. Упровадження механізмів стимулювання створення індустріальних парків в Україні після війни є оптимальним шляхом до швидкого відновлення економіки країни. Поява їх сприятиме економічному приросту та підвищенню конкурентоздатності національної економіки. Крім того, ця ініціатива може

стати поштовхом до розбудови інфраструктури в регіонах [19, с. 387].

Висновки. Отже, беручи до уваги все наведене вище, можна дійти висновку, що механізми відновлення та розвитку України матимуть регіональні особливості. Приналежність території до певного функціонального типу визначатиме зміст і динаміку заходів, спрямованих на відновлення та стимулювання розвитку.

Спільним для всіх типів територій є необхідність стимулювання розвитку економіки, подолання міграційної кризи, створення комфортного життєвого середовища для всіх груп населення. На початкових етапах спостерігатиметься дисбаланс ресурсів і можливостей. Адміністративні одиниці, які найбільше постраждали від війни, визначені законодавством як території відновлення, перебувають у складнішій ситуації і потребують спеціальних підходів до відновлення. Першочергові завдання – відновлення об'єктів критичної інфраструктури, забезпечення базових умов для проживання населення, запуск життєво важливих галузей економіки. Запорукою досягнення бажаних результатів є зміна управлінської моделі, забезпечення більшої прозорості, відкритості та адаптивності.

Також увага приділятиметься територіям сталого розвитку, регіональним полюсам зростання та територіям з особливими умовами для розвитку. Важливими механізмами стимулювання їхнього розвитку є впровадження інновацій, підтримка бізнесу, залучення зовнішніх інвестицій, запозичення європейського досвіду управління.

Список використаних джерел

1. Бойченко Е., Нікітіна Я. Методичні підходи до обґрунтування спеціального режиму відновлення та стимулювання розвитку територій України. *Економічний простір*: зб. наук. пр. 2022. № 182. С. 101-105. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/182-15>
2. Іжа М., Пахомова Т. Концептуальні підходи до інноваційних механізмів публічного управління відновленням територій. *Public administration aspects*. 2022. Т. 10. № 3. С. 5-10. DOI: <https://doi.org/10.15421/152214>
3. Казюка Н. П., Шекета Є. Ю. Напрями та резерви повоєнного відновлення економіки України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Т. 2. № 18. С. 255-264. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.18.255-264>
4. Мединська Т. В., Боднарюк І. Л., Олійник Н. Р. Міжнародна допомога як основа повоєнного відновлення економіки України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2023. № 73. С. 93-102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14>
5. Мельник Т. Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 2(100). С. 3-11. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11)
6. Миколайчук М. М., Лесик О. В. Інструменти розвитку та повоєнного відновлення територій України: аналітичний огляд. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне*

управління та адміністрування. 2023. № 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-10>

7. Функціональні типи територій як об'єкт державної регіональної політики: методологія ідентифікації та інструментарій стимулювання розвитку: монографія / наук. ред. І. З. Сторонянська. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2022. 494 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220007.pdf>

8. Стале ендегенне зростання регіонів України в умовах децентралізації: монографія / ред. І. З. Сторонянська. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2019. 501 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»). URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20190009.pdf>

9. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни: Указ Президента України від 21.04.2022 р. № 266/2022. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text>

10. Богдан Т. План відновлення України: сильні та слабкі сторони. *LB.ua*: сайт. 18.08.2022. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html

11. Декларація Лугано. Лугано, 4-5 липня 2022 року. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62cd2e0ba5613c953a9b52d4_Lugano%20Declaration_UA.pdf

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09.07.2022 р. № 2389-IX. Законодавство України: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>

13. Жаліло Я. «План Маршалла» для України: хибні історичні аналогії та реальні потреби України. *НІСД*: сайт. 22.05.2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/plan-marshalla-dlya-ukrayiny-khybni-istorychni-analohiyi-ta-realni-potreby>

14. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні (червень 2023). *НІСД*: сайт. 12.07.2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-institutiv-ukrayini-cherven-2023>

15. Кузнєцов В. О., Шевченко С. О. Механізми публічного управління системою державних післявоєнних закупівель у житлово-комунальній та іншій сферах України. *Відновлення та модернізація економіки України: виклики, пріоритети, практики*: матеріали Міжнар. науково-практ. конф., м. Харків, 2 берез. 2023 р. Харків, 2023. С. 59-60.

16. Калашник П. Вдома краще? В Україну можуть не повернутись до 3,3 млн біженців, що коштуватиме 7% ВВП. *Forbes.ua*: сайт. 04.09.2023. URL: <https://forbes.ua/money/bizhentsi-doslidzhennya-04092023-15788>

17. Пришляк Н., Прохоренко В. Україна пододала кризовий поріг за кількістю ВПО: Верещук уточнила цифри. *УНІАН*: сайт. 04.03.2023. URL: [https://www.unian.ua/society/vereshchuk-utochnila-](https://www.unian.ua/society/vereshchuk-utochnila-skilki-vpo-zareyestrovano-v-ukrajini-v-berezni-12167304.html)

[skilki-vpo-zareyestrovano-v-ukrajini-v-berezni-12167304.html](https://www.unian.ua/society/vereshchuk-utochnila-skilki-vpo-zareyestrovano-v-ukrajini-v-berezni-12167304.html)

18. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні: аналіт. доп. / ред. В. Потапенко. К.: НІСД, 2023. 33 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/niss-analytrep.2023.01>

19. Нечаєва І. А., Зінченко А. А. Індустріальні парки як механізм відновлення економіки України. *Відновлення України та її регіонів в контексті глобальних трендів: управління, адміністрування та забезпечення*: зб. тез Міжн. науково-практ. конф., м. Запоріжжя, 25-26 трав. 2023 р. Запоріжжя, 2023. С. 387-389.

References

1. Boychenko, E., & Nikitina, Ya. (2022). *Metodychni pidkhody do obruntuvannya spetsial'noho rezhymu vidnovlennya ta stymulyuvannya rozvytku terytoriy Ukrayiny* [Methodological approaches to substantiating a special regime for restoring and stimulating the development of Ukrainian territories]. In *Ekonomichnyy prostir [Economic scope]*: Vol. 182 (pp. 101-105). DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/182-15> [in Ukrainian].

2. Izha, M., & Pakhomova, T. (2022). *Kontseptual'ni pidkhody do innovatsiynek mekhanizmv publicnoho upravlinnya vidnovlenniam terytoriy* [Conceptual Approaches to Innovative Mechanisms Public Administration of Territories Recovery]. *Public administration aspects*, 10(3), 5-10. DOI: <https://doi.org/10.15421/152214> [in Ukrainian].

3. Kazyuka, N. P., & Sheketa, Ye. Yu. (2022). *Napryamy ta rezervy povoyennoho vidnovlennya ekonomiky Ukrayiny* [Directions and reserves of post-war reconstruction economy of Ukraine]. *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – Actual problems of the development of the economy of the region*, 2(18), 255-264. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.18.255-264> [in Ukrainian].

4. Medynska, T. V., Bodnaryuk, I. L., & Oliynyk, N. R. (2023). *Mizhnarodna dopomoha yak osnova povoyennoho vidnovlennya ekonomiky Ukrayiny* [International assistance as the basis of the post-war recovery of Ukraine's economy]. *Visnyk Lvivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic sciences*, 73, 93-102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14> [in Ukrainian].

5. Melnyk, T. Yu. (2022). *Derzhavna pidtrymka ta stymulyuvannya rozvytku biznesu v Ukrayini pid chas diy voyennoho stanu* [State support and stimulation of business development in Ukraine during martial law]. *Ekonomika, upravlinnya ta administruvannya – Economics, Management and Administration*, 2(100), 3-11. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11) [in Ukrainian].

6. Mykolaychuk, M. M., & Lesyk, O. V. (2023). *Instrumenty rozvytku ta povoyennoho vidnovlennya terytoriy Ukrayiny: analitychnyy ohlyad* [Tools for the Development and Post-War Reconstruction of the Territories of Ukraine: an Analytical Review]. *Problemy*

suchasnykh transformatsiy. Seriya: pravo, publichne upravlinnya ta administruvannya – Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Management and Administration, 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-10> [in Ukrainian].

7. Storonyanska, I. Z. (Ed.) (2022). *Funktsional'ni typy terytoriyi yak ob'yekt derzhavnoyi rehional'noyi polityky: metodolohiya identyfikatsiyi ta instrumentariy stymuluvannya rozvytku [Functional types of territory as an object of state regional policy: identification methodology and development stimulation tools]*. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. (Series «Problems of regional development»). Retrieved from <https://ird.gov.ua/irdp/p20220007.pdf> [in Ukrainian].

8. Storonyanska, I. Z. (Ed.) (2019). *Stale endohenne zrostannya rehioniv Ukrayiny v umovakh detsentralizatsiyi [Sustainable endogenous growth of the regions of Ukraine in conditions of decentralization]*. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. (Series «Problems of regional development»). Retrieved from <https://ird.gov.ua/irdp/p20190009.pdf> [in Ukrainian].

9. Pytannya Natsional'noyi rady z vidnovlennya Ukrayiny vid naslidkiv viyny [Issue of the National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War] (2022). Decree of the President of Ukraine, adopted on 2022, Apr 21, 266/2022. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text> [in Ukrainian].

10. Bohdan, T. (2022, Aug 18). Plan vidnovlennya Ukrayiny: syl'ni ta slabki storony [Ukraine's recovery plan: strengths and weaknesses]. *LB.ua*: Website. Retrieved from https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html [in Ukrainian].

11. *Deklaratsiya Luhano*. Luhano, 4-5 lypnya 2022 roku [The Lugano Declaration. Lugano, 2022, July 4-5] (2022). Retrieved from https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62cd2e0ba5613c953a9b52d4_Lugano%20Declaration_UA.pdf [in Ukrainian].

12. Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo zasad derzhavnoyi rehional'noyi polityky ta polityky vidnovlennya rehioniv i terytoriy [On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the principles of the state regional policy and the policy of restoration of regions and territories] (2022). Law of Ukraine, adopted on 2022, Jul 09, 2389-IX. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> [in Ukrainian].

13. Zhalilo, Ya. (2023, May 22). «Plan Marshalla» dlya Ukrayiny: khybni istorychni analohiyi ta real'ni potreby Ukrayiny [«Marshall Plan» for Ukraine: false historical analogies and real needs of Ukraine]. *National Institute for Strategic Studies*: Website. Retrieved from

<https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/plan-marshalla-dlya-ukrayiny-khybni-istorychni-analohiyi-ta-realni-potreby> [in Ukrainian].

14. Dopomoha mizhnarodnykh finansovykh instytutiv Ukrayini (cherven' 2023) [Assistance of international financial institutions to Ukraine (June 2023)] (2023, Jul 12). *National Institute for Strategic Studies*: Website. Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-instytutiv-ukrayini-cherven-2023> [in Ukrainian].

15. Kuznyetsov, V. O., & Shevchenko, S. O. (2023). Mekhanizmy publichnoho upravlinnya systemoyu derzhavnykh pislyavoyennykh zakupivel' u zhytlovo-komunal'niy ta inshiy sferakh Ukrayiny [Mechanisms of public management of the post-war public procurement system in the housing, communal and other spheres of Ukraine]. In *Vidnovlennya ta modernizatsiya ekonomiky Ukrayiny: vyklyky, priorytety, praktyky [Restoration and modernization of the economy of Ukraine: challenges, priorities, practices]*: Proceedings of the International scientific and practical conference (Kharkiv, 2023, Mar 02) (pp. 59-60). Kharkiv. [in Ukrainian].

16. Kalashnyk, P. (2023, Sep 04). Vdoma krashche? V Ukrayinu mozhut' ne povernutys' do 3,3 mln bizhentsiv, shcho koshtuvatyme 7% VVP [Is it better at home? Up to 3.3 million refugees may not return to Ukraine, which will cost 7% of GDP]. *Forbes.ua*: Website. Retrieved from <https://forbes.ua/money/bizhentsi-doslidzhennya-04092023-15788> [in Ukrainian].

17. Pryshlyak, N., & Prokhorenko, V. (2023, Mar 04). Ukrayina podolala kryzovyy porih za kil'kisty VPO: Vereshchuk utochnyla tsyfry [Ukraine overcame the crisis threshold in terms of the number of IDPs: Vereshchuk clarified the figures]. *UNIAN*: Website. Retrieved from <https://www.unian.ua/society/vereshchuk-utochnila-skilki-vpo-zareyestrovano-v-ukrajini-v-berezni-12167304.html> [in Ukrainian].

18. Potapenko, V. (Ed.) (2023). *Vplyv mihratsiyi na sotsial'no-ekonomichnu sytuatsiyu v Ukrayini [The impact of migration on the socio-economic situation in Ukraine]*: Analytical report. Kyiv: National Institute for Strategic Studies. DOI: <https://doi.org/10.53679/niss-analytrep.2023.01> [in Ukrainian].

19. Nechayeva, I. A., & Zinchenko, A. A. (2023). Industrial'ni parky yak mekhanizm vidnovlennya ekonomiky Ukrayiny [Industrial parks as a mechanism for restoring the economy of Ukraine]. In *Vidnovlennya Ukrayiny ta yiyi rehioniv v konteksti hlobal'nykh trendiv: upravlinnya, administruvannya ta zabezpechennya [Restoration of Ukraine and its regions in the context of global trends: management, administration and provision]*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Zaporizhzhia, 2023, May 25-26) (pp. 387-389). Zaporizhzhia. [in Ukrainian]

Надійшло 19.11.2023 р.